

Asia

Ison-Britannian eroprosessi EU:sta

Kokous

U/E/UTP-tunnus

E 125/2016 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Ison-Britannian (jäljempänä UK) ja EU:n välinen erosopimus tulee voimaan 1.2.2020 klo 01 Suomen aikaa. Samalla käynnistyy 31.12.2020 saakka kestävä siirtymäkausi, jonka aikana EU ja UK jatkavat kaikilla politiikka-aloilla EU:n nykysääntöjen soveltamista ja neuvottelevat tulevasta suhteesta. Tässä perusmuistiossa annetaan tiivis tilannekatsaus eroprosessin jatkoaskelista. Lisäksi perusmuistion liitteenä lähetetään tiedoksi muistio: ”Erosopimuksen artiklakohtainen esittely” (VNEUS2020-00044).

Suomen kanta

Suomi on tyytyväinen, että Eurooppa-neuvoston 17.10.2019 hyväksymä erosopimus, joka varmistaa UK:n hallitun eron EU:sta, tulee voimaan.

Suomi pitää tärkeänä, että neuvottelut EU:n ja UK:n tulevasta suhteesta käynnistetään eron jälkeen mahdollisimman nopeasti ja yhtä aikaa kaikilla aloilla. Suomen kannat näihin neuvotteluihin muodostetaan, kun komission ehdotus neuvottelumandaatiksi on saatu.

Pääasiallinen sisältö**1. Erosopimus tulee voimaan 1.2.2020**

Erosopimus on unionisopimus, jonka tekee EU:n puolesta neuvosto Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan. Sopimuksen voimaantulo ei edellytä jäsenvaltioiden kansallisia ratifiointeja tai kansallista täytäntöönpanosääntelyä. Euroopan parlamentti antoi erosopimukselle hyväksyntänsä 29.1. Tämän jälkeen neuvosto hyväksyy lyhyessä kirjallisessa menettelyssä muodollisen päätöksen erosopimuksen tekemisestä unionin puolesta. Suomi ja muut jäsenvaltiot hyväksyivät päätöksen sisällön jo tammikuussa 2019 (ks. EJ 29/2018 vp – VNEUS2018-00915).

2. Siirtymäkausi alkaa 1.2.2020 ja päättyy 31.12.2020

Erosopimuksella määrätään vuoden 2020 loppuun asti kestävästä siirtymäkaudesta, jonka aikana EU:n ja UK:n suhde jatkuu EU:n nykysäännöillä. UK:lla on edelleen EU:n jäsenvaltion oikeudet ja velvollisuudet. Ainoa merkittävä poikkeus on, että UK jää eropäivänä välittömästi pois EU:n kaikista toimielimistä, elimistä, laitoksista ja virastoista, eikä enää osallistu niiden toimintaan. Siirtymäkauden aikana UK ei enää osallistu EU:n päätösten tekemiseen eikä niiden muotoiluun. UK:ta voidaan ainoastaan erosopimuksessa erikseen määrätyissä tapauksissa kuulla.

Siirtymäkauden aikana jatketaan siis kaikilla politiikka-aloilla EU:n perussopimusten, EU-lainsäädännön (ml. siirtymäkauden aikana hyväksyttävät säädökset ja päätökset) ja EU:n kansainvälisten sopimusten soveltamista UK:hon ja UK:ssa. UK esimerkiksi pysyy EU:n sisämarkkinoilla ja tulliliitossa. Henkilöiden, tavaroiden, palvelujen ja pääomien vapaa liikkuvuus jatkuu EU:n ja UK:n välillä siirtymäkauden päättymiseen saakka ja esimerkiksi UK:n budjettivelvoitteet, komission valvontavalta ja EU-tuomioistuimen tuomiovalta säilyvät ennallaan siirtymäkauden ajan.

Erosopimuksella ainoastaan puretaan hallitusti kaikki UK:n EU-jäsenyyteen perustuva yhteistyö. Erosopimus ei sisällä määräyksiä EU:n ja UK:n tulevasta suhteesta. Erosopimuksella turvataan esimerkiksi vain niiden EU:n ja UK:n kansalaisten asema ja oikeudet, jotka ovat käyttäneet oikeuttaan henkilöiden vapaaseen liikkuvuuteen ennen siirtymäkauden päättymistä.

EU:n ja UK:n tuleva suhde on siis neuvoteltava ja saatettava voimaan siirtymäkauden aikana jokaisella alalla erikseen. 31.12.2020 päättyvää siirtymäkautta olisi erosopimuksen mukaan mahdollista pidentää EU:n ja UK:n yhteisellä päätöksellä yhden kerran enintään vuoden 2022 loppuun saakka. Samassa päätöksessä olisi lisäksi sovittava UK:n maksuosuudesta EU:n budjettiin pidennyksen ajaksi. Erosopimuksessa asetetaan pidennyspäätöksen tekemiselle ehdoton takaraja. Päätös on tehtävä 1.7.2020 mennessä. Tämän jälkeen pidentäminen ei enää ole mahdollista. UK:n erosopimuksen hyväksymistä koskevan lain mukaan siirtymäkautta ei kuitenkaan voida pidentää. Näin ollen EU:n on kaikessa toiminnassaan lähdettävä siitä, että siirtymäkausi todella päättyy jo vuoden 2020 lopussa.

3. Aikataulu tulevan suhteen neuvotteluille

Komission on tarkoitus antaa ehdotuksensa yhdeksi, kaikki neuvoteltavat alat kattavaksi neuvottelumandaatiksi 3.2. EU:n tavoitteena on, että yleisten asioiden neuvosto hyväksyisi neuvotteluohjeet kokouksessaan 25.2. ja valtuuttaisi komission aloittamaan neuvottelut välittömästi kaikilla aloilla. Komission ehdotus neuvottelumandaatiksi ei tule sisältämään yllätyksiä. Se tulee pohjautumaan Eurooppa-neuvoston 2017 ja 2018 hyväksymiin suuntaviivoihin ja Eurooppa-neuvoston lokakuussa 2019 hyväksymään EU:n ja UK:n yhteiseen poliittiseen julistukseen tulevan suhteen puitteista. Kaikki neuvoteltavat alat kattava mandaatti jäänee varsin yleiselle tasolle.

EU:n ja UK:n tulevan suhteen puitteita koskevan yhteisen poliittisen julistuksen mukaan osapuolet tarkastelevat kesäkuussa 2020 korkealla poliittisella tasolla neuvotteluissa saavutettua edistystä. Mikäli siirtymäkautta ei 1.7. mennessä pidennetä, tulisi neuvottelut käytännössä saada päätökseen viimeistään lokakuussa 2020, jotta aikaa jäisi myös sopimusten hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi tarvittaville menettelyille.

Aikataulu on erittäin tiukka. On mahdollista, että joillakin aloilla pudotaan 1.1.2021 alkaen sopimuksettomaa tilaan. Erityistä huomiota on kiinnitettävä siihen, että yritykset varautuisivat kaikkiin vaihtoehtoihin vuoden 2020 lopussa. Vaikka UK:n kanssa saataisiin neuvoteltua kunniahimoinen vapaakauppasopimus, sen edut eivät vastaa EU:n sisämarkkinoiden etuja.

EU:n pääneuvottelijana jatkaa komission Michel Barnier. Joulukuun 2019 Eurooppa-neuvoston päätelmien mukaisesti neuvosto perusti 28.1. yleisten asioiden neuvoston alaisuuteen uuden työryhmän ("Working Party on the United Kingdom; "Yhdistynyttä kuningaskuntaa käsittelevä työryhmä") neuvottelujen SEUT 218 artiklan 4 kohdan mukaista horisontaalista seuranta ja ohjausta varten. EU pyrkii mahdollisimman läheiseen tulevaan suhteeseen. UK:n tiukoista reunaehdoista johtuen suhteesta tulee kuitenkin selvästi EU-jäsenyyttä etäisempi. Myös tiukka neuvottelu-aikataulu voi vaikuttaa suhteen syvyyteen ja kunnianhimon tasoon. EU tulee toimimaan yhtenäisesti ja puhumaan neuvotteluissa yhdellä äänellä. Kaikilla aloilla on tarkoitus etsiä EU-tason ratkaisuja. Kahdenvälisiä neuvotteluja ei käydä.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely*Erosopimus*

SEU 50 artikla antaa toimivallan sopia eroamiseen sovellettavista yksityiskohtaisista määräyksistä. Erosopimus on EU:n ja UK:n välinen sopimus, jonka tekee unionin puolesta neuvosto vahvistetulla määräänemmistöllä Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan. Erosopimuksen voimaantulo ei edellytä jäsenvaltioiden kansallisia ratifiointeja.

Eurooppa-neuvosto vahvisti erosopimuksen alkuperäisen tekstin marraskuussa 2018 ja Irlantia ja Pohjois-Irlantia koskevan pöytäkirjan osalta muutetun erosopimuksen tekstin uudestaan 17.10.2019.

Tuleva suhde

Tulevasta suhteesta neuvotellaan kuten EU:n muistakin kansainvälisistä sopimuksista kolmansien maiden kanssa. Neuvottelut käydään SEUT 218 artiklan määräysten mukaisesti. Komission suosituksen pohjalta neuvosto valtuuttaa päätöksellään komission aloittamaan neuvottelut ja antaa sille neuvotteluohjeet. Neuvosto päättää myös aikanaan sopimusten tekemisestä Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan. Jokaiselle sopimukselle valitaan sen sisällön ja tavoitteiden perusteella erillinen substanssioikeusperusta, jonka mukaan mm. tarvittava päätöksentekomenettely määräytyy. Kunkin sopimuksen lopullinen sisältö ja soveltamisala ratkaisevat lopulta esimerkiksi sen, onko kyseessä unionisopimus vai jäsenvaltioiden kansallisia ratifiointeja edellyttävä sekasopimus.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Parlamentti on pidetty SEUT 218 artiklan mukaisesti täysimääräisesti informoituna prosessin kaikissa vaiheissa. Parlamentin brexit-ohjausryhmän puheenjohtajana on kuluvalle vaalikaudella jatkanut Guy Verhofstadt.

Erosopimuksen tekeminen edellyttää parlamentin hyväksyntää. Parlamentin täysistunto äänestää siitä 29.1.2020.

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunnan kokous 31.1.2020

Eduskuntakäsittely

Valtioneuvoston E-selvitys E 125/2016 vp

E-jatkokirjelmät:

EJ 5/2017 vp
 EJ 7/2017 vp
 EJ 9/2017 vp
 EJ 10/2017 vp
 EJ 25/2017 vp
 EJ 34/2017 vp
 EJ 36/2017 vp

EJ 38/2017 vp
EJ 8/2018 vp
EJ 25/2018 vp
EJ 28/2018 vp
EJ 29/2018 vp
EJ 35/2018 vp
EJ 37/2018 vp
EJ 16/2019 vp
EJ 19/2019 vp

SuVEK 48/2017 vp
SuVL 9/2017 vp
SuVL 1/2018 vp
SuVEK 179/2018 vp
SuVEK 208/2018 vp
SuVEK 26/2019 vp

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Johannes Leppo VNK, p. 050 5928278
Silja Pasanen VNK
Katja Arenmaa OM
Johanna Rihto-Kekkonen TEM
Ritva Ruuskanen MMM
Liisi Klobut YM
Maria Kekäläinen LVM
Terhi Bunders UM
Kristiina Kauppinen UM
Jenna Kuitunen SM
Jarmo Tiukkanen SM
Henrik Ruso OKM
Martti Salmi VM
Sari Vuorinen STM

EUTORI-tunnus

Liitteet Muistio: "Erosopimuksen artiklakohtainen esittely" VNEUS2020-00044

Viite

Asiasanat Hoitaa	brexit, Eurooppa-neuvosto, YAN Yleisten asioiden neuvosto UM, VNK
Tiedoksi	EUE, LVM, MMM, OKM, OM, PLM, SM, SP, STM, TEM, TPK, TULLI, VH, VM, VTV, YM